

SÜLEYMAN SAİM TEKCAN RETROSPEKTİFİ

Süleyman Saim Tekcan yoğun sanatsal üretimiyle, eğitimciliğiyle ve Türkiye’de özgün baskı resmin gelişimine katkılarıyla Türk sanat ortamında önemli yere sahip bir sanatçıdır.

Bugün 45 yıllık sanat yaşamını ardında bırakan Süleyman Saim Tekcan belleklerde özgün baskılarıyla yer etmiş olmasına karşın bu uzun sanatsal yaratım sürecinde desen, yağlı boya, suluboya ve bronz heykeller yapmıştır. Süleyman Saim Tekcan çalışmalarında deneye öncelik tanıyan bir sanatçıdır ve özgün baskı alanında kendine özgü bir teknik geliştirmiştir.

Sanatçı yapıtlarına yaşadığı çevreden, doğadan, Anadolu uygarlıklarından ve Osmanlı sanatından kaynaklanan biçimlerle bir kimlik kazandırmış, ancak onları evrensel sanat ölçütleri içinde ifade etmiştir.

Çocukluk yılları Karadeniz’de Trabzon’da geçen sanatçı 1958-1961 yılları arasında Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Resim Bölümü’nde öğrenci olur. Burada Refik Epikman, Şinasi Barutcu, Veysel Erüstün gibi hocalardan ders alır. Süleyman Saim Tekcan devletin tanıdığı olanaklarla tiyatro, müzik, spor ve sanat alanlarında çeşitli imkânlar sunan bu kurumda sanatla iç içe yaşar, estetik bilgilerin yanı sıra gelecekte onun için çok önemli olan malzemeyi tanımayı ve kullanmayı, emeğin ve becerinin sanat yapıtının oluşumuna katkısını öğrenir.

Onun mükemmel bir eğitimci olmasında kuşkusuz Eğitim Enstitüsü’nün payı büyüktür. 1968-1975 yılları arasında İstanbul Atatürk Eğitim Enstitüsü’nde, 1975-1998 yıllarında Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi’nde eğitimciliği yanında dekanlık ve bölüm başkanlığı gibi idari görevleri de sürdüren sanatçı bu kurumlarda gravür, litografi ve serigrafi atölyeleri kurmuştur.

1970-1971 yıllarında Almanya’da Münih Akademisi başta olmak üzere bir çok sanat kurumunda özgün baskı ve özgün baskı eğitimi üzerine yaptığı çalışmalar sanatçının gerek eğitimciliğine gerekse sanatına yeni bir katkı getirir.

1970’li yıllarda Türkiye’de özgün baskı diğer sanat dalları yanında ağırlığını daha fazla hissettirdiği ve önem kazandığı bir döneme girmiştir. Bu dönemde Süleyman Saim Tekcan ilk baskı atölyesini 1974 yılında Kuyubaşı Aralık Sokak’ta kurarak, kendi baskılarını üretmeye başlamıştır. Bu atölyeyi ilk kurduğunda, Tekcan sadece kendi gravür ve serigrafi çoğaltmalarını yapmayı amaçlamış ve atölyenin gravür presini, serigrafi makinesi ve kurutma rafları gibi tüm makine donanımını, Almanya’dan getirdiği örnek projeleri uygulayarak kendisi yapmıştır. Türkiye’de özgün baskı üretimi için gerekli donanımın olmadığı bir dönemde, kendi tasarladığı preslerle baskı üretimine geçen atölyesini diğer sanatçılara da açmıştır.

Atölyenin ilk özgün baskı yapan sanatçısı Nurullah Berk olmuştur. Daha

sonra sırasıyla Gündüz Gölönü, Ferruh Başağa, Neşet Günal baskılarını gerçekleştirmişlerdir. Atölye 1974'ten 1977'nin ikinci yarısına kadar çalışmalarını Kuyubaşı'nda sürdürmüştür. Ancak daha geniş bir mekâna ihtiyaç duyulmuş ve atölye 1977 Haziranında Söğütlüçeşme Derici Zeynel Sokak'taki yerine taşınmıştır. Burası kısa zamanda sadece bir baskı atölyesi olmaktan çıkıp, sıcak atmosferi ile sanatçıların uğrak yeri olan, sanat sohbetleri ile dolu bir buluşma mekânı haline gelmiştir. Cihat Burak, Avni Arbaş, Emin Barın, Nedim Günsur, Elif Naci, Zühtü Müridoğlu, Semih Balcıoğlu, Ali Teoman Germaner, Devrim Erbil, Mehmet Gülerüz, Özer Kabaş, Eren Eyüboğlu, Veysel Erüstün gibi sanatçılar bu atölyede bir yandan iş üretmişler, bir yandan da sanatsal sohbet toplantıları yaparak bu özel mekânın oluşmasına katkıda bulunmuşlardır. Atölyenin müdavimleri arasında Şahap Balcıoğlu, Aziz Nesin, Bertan Onaran, Malik Aksel, Turhan Selçuk, Mehmet Ali Aybar, Hamit Kınaytürk gibi isimleri saymak mümkündür.

Siyasi çalkantılar ve sıkıntılarla geçen 1970'lerden sonra 1980'li yıllar Türkiye'de siyasi ve ekonomik açıdan olduğu kadar sanat ve sanatçı açısından da bir dönüm noktası olmuştur. 1970'lerde daha çok toplumsal konulara yönelen ve içine kapanan sanat ortamı, 1980'lerde dış dünya ile daha yakın iletişime geçmiş, sanatçılar yapıtlarını yavaş yavaş Türkiye dışındaki ortamlarda da gösterme olanağını bulmuşlardır. Bu ilişkiler Türk sanatçısının çağdaş sanat ortamındaki yerini ve kimlik sorununu gündeme getirmiştir. Geçmiş yıllarda sanatçının Batıdan etkilenmesi ve hatta bazı yeni akımları ülkeye getirmesi beklenirken, 1980'lerde kimlik ve özgünlük sanatçıların üzerinde düşündüğü başlıca konular olmuştur. Bu amaçla eski Anadolu uygarlıkları ve yeni bir yaklaşım olarak Osmanlı sanatı sanatçıların ilgi alanına girmiş, pek çok sanatçının araştırdığı ve yararlandığı bir kaynak olmuştur.

Yalın geometrik kurgusuyla mimari, zengin renk ve kompozisyon düzeniyle minyatür, dinamik çizgileriyle hat sanatı sanatçılara yeni yaratı olanakları sağlamıştır. Adnan Çoker, Erol Akyavaş, Burhan Doğançay, Ergin İnan gibi sanatçılar yapıtlarında bazen yalın soyut ifadelerle varırken bazen de alışılmışın dışında bir figürasyona ve eski yazıya yer vermişlerdir.

1980-1987 yılları arasında Söğütlüçeşme'deki atölyede Elif Naci, Nurullah Berk, Cihat Burak, Veysel Erüstün, Ergin İnan, Erol Akyavaş gibi sanatçılar baskılarını gerçekleştirmek için toplanırlar. Sanat sorunları üzerine yapılan sohbetlerin başlıca konusu çağdaş Türk sanatının nasıl olması gereği üzerinedir.

Süleyman Saim Tekcan "Erol Akyavaş bizim atölyede yapılan minyatür çalışmaları döneminde gelip, çalışan bir sanatçıydı. İç mekân resimleri yapıyordu, tuğlalar ve iç mekân görüntülerinin yer aldığı bir çok resim vardı ki bizde yaptığı baskılar da bunun kanıtıdır. Ondan sonraki dönemlerde Ergin İnan atölyede çalışıyordu. Bu ortamdan ben de etkilendim." diyerek o yılların atölye deneyimlerine, sanatçıların ortak düşüncelerine değinmektedir. Süleyman Saim Tekcan'ın gerçekleştirdiği "Uygarlıklar" ve "Atlar ve Hatlar" gibi serileri bu dönemin düşüncelerinden etkilenen, bu görüşleri paylaştan

ve yansıtan örneklerdir.

Süleyman Saim Tekcan, daha gelişmiş imkânlarla sahip bir diğer atölyeyi 1984 yılında tamamlamış ve aynı yılın 13 Ekim günü Artess Çamlıca Sanat Evi adıyla açmıştır.

Burası litografi, serigrafi ve gravür gibi baskı tekniklerinin tümünü içeren, modern bir atölyede olması gereken tüm imkânları barındırmıştır. Bu arada geniş galerileri, büyük bir baskı arşivi, kütüphanesi ve misafirhanesi ile uluslararası boyutlarda örnek bir baskı atölyesi yapısına kavuşmuştur.

İMOGA (İstanbul Grafik Sanatlar Müzesi) adıyla 2004 yılında kurulan müzede özgün baskı tekniklerinin tümünü içeren ve Türk sanatının da en büyük ustalarının çalışmalarından oluşan koleksiyonu sergilenmekte ve baskı çalışmaları sürdürülmektedir.

YAPITLARI

Yerel Konulu Figüratif Çalışmalar

Süleyman Saim Tekcan 1970'li yıllarda Trabzon folklorundan esinlenen ve Anadolu kadını ve çocuklarını konu alan figüratif çalışmalarla sanat serüvenine başlamıştır.

1970'li yıllar Türkiye'de yaşamın her alanını etkileyen, farklı ideolojik yapıların çatışmasından doğan bir karmaşanın yaşandığı bir dönem olmuştur. Siyasi ve toplumsal plandaki gerginlikler kültür ortamını, dolayısıyla sanatçıları ve onların düşünce biçimlerini derinden etkilemiştir. 1970'ler boyunca 'ulusallık - evrensellik', 'yerel kültür - evrensel kültür' tartışma konuları olarak gündeme gelmiştir.

Siyasetin gündelik yaşamla iç içe girmesi sanatçıların daha somut figüratif ifadelerle yönelmelerine, dolayısıyla 1960'lardan beri süren soyut anlatımdan bir süre için uzaklaşmalarına yol açmıştır. Ayrıca sanat yapıtının daha geniş kesimler tarafından anlaşılır olması ve yaygınlaştırılması da tartışılan konular arasında yer almaktadır.

Süleyman Saim Tekcan'ın 1970'lerde Trabzon folklorundan ve Karadeniz oyunlarından esinlenerek gerçekleştirdiği desen (01) ve linolyumlar, 1974 tarihli sulu boya Baştaçı Oğullar (02), 1978 tarihli yağlı boya Analar ve Oğullar (03) adlı yapıtları dönemin etkilerini taşıyan ve farklı tekniklerle oluşturulmuş çalışmalardır. Sanatçının ileriki yıllarda yapacağı resimlerinde de izlenecek olan anıtsallık endişesi ve merkezi kompozisyon anlayışı bu yapıtlar için de geçerlidir.

1976 - 1985 Uygarlıklar Serisi

Sanatçının İstanbul ve İzmir'de ilk kişisel sergisini açtığı 1976 yılı onun figüratif anlatımlardan soyuta yöneldiği dönemin başlangıcını belirler. 1976-1991 yılları arasında sanatçı genel olarak Uygarlıklar Serisi adı altında Türk Çeşitlemeleri, Uygarlık Katmaşığı, Hitit'e Gönderme, Anadolu'dan Gelen gibi isimler verdiği, Anadolu Uygarlık eserlerinden, ana tanrıça biçimlerinden, Hitit güneş kursundan, geyikli etandarlardan, mezar taşlarından esinlenmiş elek baskı serileri üretir. (04), (05), (06). Bu biçimler sanatçının zihninde yer eden imgeler olarak resimlerine kaynaklık ederler.

Bütün zamanları yaşayan bir kişi olarak sanatçı bu etkileri doğrudan anlam olarak değil, daha çok biçimsel endişelerle yapıtına yansıtır. Süleyman Saim Tekcan'ın ileriki yıllarda gerçekleştireceği yapıtlarında da görüleceği gibi bu serilerde resimde dengeyi sağlayan düşey ve yatay aksların varlığı ve anıtsallık arayışı ilk bakışta dikkati çeken özelliklerdir. Koyu arka plandan öne doğru gelişen ışıklı biçimler bu serilerin özgün yanını oluşturur. Bunlar çok eski zamanlardan kalma, yıpranmışlık duygusu veren dokulu yüzeylere sahiptirler.

Bu seriden olan 1985-1987 tarihli baskılarda biçimlerin tümüyle soyutlaştığı izlenir. Aralarında yakın mesafelerle ard arda dizilmiş planlar, kurt geometrik biçimleri ve onlarla birlikte bir zıtlama ögesi olarak kullanılmış, çoğu kez ışıklı ince çizgisel nitelikli formları taşırlar. Kırmızının Tadı Var (07), Maviyle Sarının Dansı (08) adlı resimler bu örnekler arasında yer alır.

Rembrandt'a Saygı Serisi

Süleyman Saim Tekcan'ın 1980 -1982 yılları arasında gerçekleştirdiği bir dizi sepya gravür (aquatint), onun yapıtında ışığa verdiği önemi ön plana çıkarır. Büyük ışık gölge ustası Rembrandt'a saygı olarak geliştirilmiş olan bu serinin örneklerinde sanatçı özellikle renk kullanmayarak kompozisyonlarını ışık gölge egemenliğinde soyut biçimlerle kurar. Işık zaman zaman şiddetlenerek dinamizm yaratır. (09) Aquatint'in sağladığı olanaklarla elde edilmiş olan dokular, arka planlarda yaratılmış yarı aydınlık bölgeler resimlere derinlik katar ve mekân duygusunu kuvvetlendirir. Kaligrafik etkilerin arandığı bu örneklerde sanatçının doğaçlama oluşturduğu çizgiler, ışığın da katkısıyla kompozisyonu hareketlendirir. (10), (11)

Doğadan Bulunmuş Nesnelere

1983-1984 yıllarında bir dizi yağlı boya resim yapan sanatçı bunlara Tabiatta Bulduklarım (12), Meşenin Gölgesinde Düşünceler, Bir Başka Dünya Objeleri (13), Düşlediklerim ve Bulduklarım (14), Arayış (15), Düşüncenin İçindekiler gibi isimler vermiştir. İlk bakışta yapraklar, ağaç kabukları, meşe palamutlarını, tohumları hatırlatan bu biçimler giderek kendi içlerinde organik strüktürler oluştururlar ve doğal görüntülerini yitirerek soyutlaşırlar. Merkezi bir kompozisyonun varlığı, yatay ve düşey aksların egemenliği, nesnelerin kendi içinde bir bütün oluşturacak biçimde gruplanması ve daha durağan bir arka planın önünde belirmeleri, ışık kullanımı sanatçının baskılarıyla -doğal olarak- büyük yakınlık gösterir. Bu resimler Süleyman Saim Tekcan'ın bir arayış içinde olduğunu -adlarından da belli olduğu gibi- ortaya koyar. Doğada bulunmuş nesnelerin olduğu kadar doğadan edinilmiş izlenimleri de barındıran bu örnekler soyut düşüncelerle gerçek görüntülerin iç içe geçmesi olarak değerlendirilebilir. Aslında böylesi bir bakış açısı sanatçının diğer dönemlerinde de varlığını korur.

Süleyman Saim Tekcan'ın çalışmalarına genel olarak bakıldığında serilerde yer alan resimlerin adlarının bir çağrışım ya da bir atıf olarak kullanıldığı görülmektedir. Sanatçının başlıca endişesi o konuya değgin doğrudan bir mesaj vermekten ve içsel bir anlam yaratmaktan çok, resmin kurucu öğeleri üzerinde çeşitlemelere gitmektir. Örneğin "Rembrandt'a Saygı" serisinde koyu sepya içinden çıkan ışığın resmin temel unsuru olarak vurgulanması gibi.

Anıtsal Resimler

Anıtsallık sanatçının hemen hemen tüm kompozisyonlarında temel anlatım aracı ve yapıta asıl ifadesini kazandıran öğedir. Ancak sanatçının 1990-1999 arasında gerçekleştirdiği soyut, siyah beyaz, eski dönemlere, Anadolu uygarlıklarına göndermeler yapan büyük yağlı boya resimleri onun bu özelliğini daha da vurgular niteliktedir. Yapıtlar birbiri içine geçen biçimlerin girift ancak dingin örgüsüyle olduğu kadar ışığın kullanımıyla da dikkat çekerler. Güçlü bir anıtsallık etkisi yaratan bu dramatik formlar oluşturdukları iç boşlukların da etkisiyle resimden çok heykelsi bir görünüm vermektedirler. (16)

Atlar, Atlılar, Hatlar

Süleyman Saim Tekcan'ın çocukluğundan beri tutkuyla gözlemlediği ve defalarca çizdiği atların onun resimlerinde yer almaya başlaması 1980'li yılların sonuna rastlar. Doğalcı betimlemelerin ötesinde yapıtında plastik zenginlikler, çeşitlemeler arayan sanatçı atlarının yanında Osmanlı dönemine ait tuğraları, eski paraları, mühürleri, eski yazıyı kullanmıştır.

Bu serinin özünde yaşam sevinci, yaşama özlem ve bağlılık gözlemlenir. Diğer dizilerle karşılaştırıldığında daha renkçi, daha dokulu, zarif ve hareketli biçimlerin egemenliği hissedilir.

1990, sanatçının Riva'da bir kır evine sahip olduğu yıldır. Evin çevresindeki geniş çayırarda at yetiştirilmektedir. Hareket halindeki atların gözlemlenmesine dayanan çok sayıda desen bu dönemin ürünleridir. (17), (18)

Uzun gözlemler sonunda onda kalan izlenimlerden yararlanarak oluşturulan biçimler, sanatçının bir el izi gibi kendine ait bir işarete dönüşür. Böylesi bir içselleştirme sonucu varılan biçimler doğal olarak sanatçının yapıt üretim programını uzun süre işgal eder.

Süleyman Saim Tekcan'ın 1990'dan günümüze uzanan baskı ve yağlı boya çalışmalarında ve hatta heykel ve kabartmalarında çeşitlenmelerle süregelen at imgesi, bazen tek başına ama çoğu kez -bir doku etkisi yaratan- eski yazıların eşliğinde yer almaktadır. Baskılarda at biçimleriyle beraber yazının bulunmasının nedeni, sanatçının kendi ifadesiyle, yazının Osmanlı evinde duvara asılı görsel bir nesne olarak yer almış olmasıdır. Yazı yalnızca ev içlerinde değil ama kentlerde cami, çeşme, sebil gibi mimari yapıtların iç ve dış yüzeylerinde, mezar taşlarında Osmanlı insanının her an karşısındadır. Özgün baskının toplum içinde yaygınlaşması konusuyla da ilgilenen sanatçı, geçmişteki bu alışkanlıktan yararlanılabileceğini düşünmüştür.

Sanatçı bir yandan Riva'daki çayırarda gözlemlendiği atların alımlı vücutlarını ve zarif hareketlerini yapıtlarına taşıırken öte yandan da efsanevi bir hayvan olan atın, Türk insanının yaşamında oynadığı rolü düşünür, onu Orta Asya'dan Anadolu'ya yapılan göçlerde bir kültür taşıyıcısı olarak değerlendirir ve tüm bu düşünceler yapıtlarında, birbiri ardınca gerçekleştirilen "denemelerle" olgunlaşarak sonuca ulaşır. Çünkü, anlam ne olursa olsun sanatçının yaklaşımı -özellikle baskılarında- denemeler üzerine yapılanmıştır.

1987 yılında başlayan "Atlar ve Atlılar" serisinde çoğu kez at biçimlerinin Uygarlıklar serisinde yer alan ana tanrıça, Hitit etandarı, geyik motifleriyle vb. öğelerle birlikte kullanıldığı, bazen de Osmanlı minyatüründen alınma istiflere eşlik ettiği görülür. (19), (20), (21), (22), (23), (24)

"Atlar ve Hatlar" serisinde at resimlerinin yanında ya da üzerinde Osmanlı kaligrafi örnekleri yer alır. Bunlar din dışı, yaşamla ilgili güzel, hoş sözlerdir. (25)

Sanatçı kullandığı bu yazılar için kitabelerden, mezar taşlarından ve çeşitli Osmanlı kaligrafi örneklerinden yararlanmıştır. Yazıların ritmik ve kaligrafik özellikleri resme hareketli bir doku katmak amacıyla biçimsel bir öge olarak ele alınmıştır.

Yapıtta belli bir stilizasyon içinde sunulan at figürünün ve yazıların sonsuz çeşitlenmelerine gidilmiş ve bunlar aracılığıyla kompozisyonda ritim, renk, saydamlık, derinlik ve doku etkileri aranmıştır. Sanatçının tüm dönemleri göz önüne alındığında bu serinin onun en renkli yapıtlarından olduğu

söylenbilir.

Kâğıt üzerine yerleştirilmiş dekupe biçimler, gofre mühürler ya da gruplanmış yazılar serinin özelliklerindedir. (26)

Tüm bu yaklaşımlarıyla Süleyman Saim Tekcan'ın bu serisinde anlamdan çok plastisiteyi ön plana çıkaran modernist anlayışın egemen olduğu söylenbilir.

Emin Barın tarafından yazılan tuğranın yer aldığı "Süleymanname" kitabı her biri özgün baskı, sekiz adet olarak gerçekleştirilmiş ve daha önce at desenleri üzerine çalışan sanatçının yapıtına hatların da katılmasına yol açmıştır. (27) 2001 yılında Yıldız Sarayı Maneji'nde açılan sergide 250 x 135 cm boyutlarında tuval bezi üzerine elek baskı ile gerçekleştirilen örneklerde at figürlerinin yanında yer alan eski yazılarda sanatçının özel baskı teknikleri anlatılmıştır. Ahmet Ünver tarafından yazılan metinde sanatçının kendini ifade etmek için seçmiş olduğu çalışma yöntemini açıklaması yapıta ayrı bir anlam katmıştır.

Bronz Atlar

Süleyman Saim Tekcan'ın 2001 yılında sergilemiş olduğu "Bronz Atlar"ı da bu serinin bir türevidir. "Bronz Atlar" üzerinde de resimlerde olduğu gibi doku yaratmak amacıyla mühürler, yazılar ve eski paralar kullanılmıştır. Bunların bir bölümü tablet biçiminde dökülmüş, bir kısmı silindir formunda, bir bölümü de at başları olarak tasarlanmıştır. (34), (28), (29), (30)

Farklı temalardan hareketle oluşan bu serilerin tümü aslında bir bütünün parçalarıdır, aralarında açık bağlantılar vardır, adeta birbirlerinin içinden doğarlar ve sanatçının düşünce dünyasına tanıklık ederler.

Sanatsal Özellikleri ve Baskı Yöntemleri

Süleyman Saim Tekcan çağdaş sanatçının belirgin niteliklerinden olan araştırmacı bir kişiliğe sahiptir. Resimlerini "Uygurluklar", "Rembrandt'a Saygı", "Atlar ve Hatlar" gibi adlar altında toplasa da onun için önem taşıyan ışık, renk, saydamlık, mekân, leke, kompozisyon gibi resim sanatının temel plastik sorunlarıdır. Yağlı boya etkisi veren elek baskıları yılların deney birikimiyle yaratılmış baskı yöntemlerinin sonucudur. Konu plastik sorunların yanında ikinci planda olmakla birlikte varlığını her zaman korur. Soyutlama ve stilizasyon sanatçının başından beri başvurduğu bir araçtır ve çoğu kez resimlerinde birlikte yer alır.

Yer yer hafif, ince bir boya kullanımı bunların arasında bir kontrast ögesi olarak dokulu yüzeylerin yer alması, bir boya tabakasının altından bir diğer rengin görünmesini öngören ve alt yüzeyi tarafından emilmiş de tekrar dışarı püskürtülmüş izlenimi veren saydam bir kompozisyon, Süleyman Saim Tekcan'ın yapıtının tanıtıcı yönlerini oluşturmaktadır. Bu yöntemle resmin üst

ve alt yüzeyleri arasında bir süreklilik elde edilmiş olur. Resim, anlatım araçlarının ön plana çıktığı bir eyleme dönüşür. Sanatçının rolü, hiç engellemeden renklerin özgür enerjisini gözetmektir.

"Her yeni teknik yeni bir biçim içerir" diyen Amerikalı sanatçı Helen Frankenthaler'in düşüncesini doğrular nitelikte Süleyman Saim Tekcan'ın kullandığı yeni teknikler sanatsal ifadesinin zenginleşmesine ve çeşitlenmesine yol açar. Onun sanatsal kişiliğini bulduğu ve geliştirdiği yöntem kuşkusuz elek baskıdır. Aslında bir çoğaltma yöntemi olan elek baskı onun elinde boyasal özelliklerin ön plana çıktığı bir çağdaş sanat aracına dönüşür.

Rastlantı Süleyman Saim Tekcan'ın uygulamalarında önemli yer tutar. Ancak tüm yapıtının rastlantı üzerine temellenmediği kesindir. Burada rastlantı kurgulanmış alt yapı üzerine gelen nüanslardan ibarettir. Sanatçı yapıtını oluştururken önce bir strüktür kurar, rastlantılar çalışma sürecinde ortaya çıkar, doku ve formlar oluşturur. Bunlar eski uygarlıklara ait, doğadan ya da çevreden önceden zihnin kaydetmiş olduğu izlerdir.

Süleyman Saim Tekcan elek baskı yöntemi içinde geliştirdiği kendine özgü tekniği ile resimlerini oluşturan bir sanatçıdır. Taşbaskı (litogravür), linolyum baskı, ağaç baskı, çinko baskı (gravür), elek baskı (serigrafi) gibi yöntemlerinin tümünü çok iyi bilen ve yıllardır uygulayan sanatçı özellikle elek baskı üzerinde uzun süren araştırmaları sonucunda kendi ifade biçimine en uygun olanı elde etmiştir.

Baskıda aynı kalıp üzerinden farklı renkler elde etmek her zaman sanatçıları zorlayan bir konu olmuştur. Elek baskı bunlar arasında sanatçıya en çok imkân tanıyan yöntemlerden biridir. Ancak bunların da sanatçının çalışma tarzına göre değiştiği açıktır. Bazı sanatçılar, örneğin William Hayter ve atölyesi renkli çinko baskı alanında kendi geliştirdiği tekniği ile ün yapmıştır.

"Elek baskı her desen ya da renk için ayrı kalıplar kullanılmasını gerektiren bir tekniktir." Tekcan, 'yaş üstüne yaş baskı' yöntemini geliştirerek uluslararası literatüre kendi adıyla geçmiş bir teknik yaratmıştır. Baskı yaklaşık 4-5 adet serigrafi makinesi kullanılarak ve yaş üstüne yaş baskı yapılarak gerçekleştirilir. Bu yönteme göre renkler tutunmaya vakit bulamadan, birbiri üzerine süratli olarak basılır. Baskıda bazen örtücü çoğunlukla transparan renkler, boya kurummasına izin verilmeden baskı makinelerinden geçirilir. Ana renkler bir araya geldiğinde ara renkleri oluşturur; çoğu zaman tüm ana renklerin bir araya gelmesinden sonsuz renk ve doku skalası elde edilir. Baskı sırasında baskı boyaalarının içerisine katılan geciktiriciler, baskı süresince kurumayı önlediğinden en alttaki basılı renk, en son basılan renkle karışarak yeni bir renk bileşimi oluşturur."²

Kendine mal olmuş bir yöntemle özgün işler oluşturan sanatçı bu çalışmalarını ile grafik sanatlar alanında dünyadaki en yetkin sergilerden biri olan ve 1985 yılında Ljubljana'da düzenlenmiş bulunan Yugoslavya Grafik Bienali'nde dikkat çekmiştir. Aynı nedenle 1987'de Sarayevu Sanat Akademisi'ne davet edilen sanatçı hem burada kişisel bir resim sergisi açmış hem de Akademi'de

iki aylık özgün baskı semineri düzenleyerek kendi yöntemini katılanlara öğretmiştir. Bu arada Kanada'dan çok sayıda baskı sanatçısı da yazışmalarla bilgi istemişlerdir.

Bunlar arasında yer alan Amerikalı sanatçı Bonnie Baxter³ İstanbul'a gelerek bu yöntemi öğrenmiştir. Kendisinin Tekcan'ın baskı yöntemiyle ilgili olarak verdiği bilgiler sanatçının tekniği açısından aydınlatıcıdır.

“Tekcan'ın özgün baskıya getirmiş olduğu yeniliklerle anılmasının ve ödüllendirilmesinin çok yerinde olacağını düşünüyorum. Gravürlerini, büyük kurşun levhalar üzerinde kaynakla ve çeşitli kesici aletler yardımıyla gerçekleştiriyor. Bu levhalara sonradan, eski yazı rölyeflerini taşıyan ve gofre baskı etkisi verecek şekilde alüminyum plakalar basılıyor. Geleneksel Alman ve Fransız mürekkepleri kullanılarak boyanan plakalara çok özenle yaklaşıyor. Kurşun levha baskısının şiddetiyle düzleşmediği gibi, renkler de okside olmuyor ve mürekkebin görüntü olarak kalitesi asitle işlenmiş bir plakaya oranla çok daha yumuşak ve hassas bir etki yaratıyor. Serigrafilerdeyse, Hayter'in tekniğinin getirdiği renk varyasyon ve etkileşim olanakları geliştirilerek kullanılıyor. Mürekkepler yine yağ bazlı. Üç kalıp kullanılıyor ve üçü de Bristol karton kalıpları. İstenilen imaj ıslak ıslağa, ister kalıplı, ister kalıpsız yani ya boyayı tıkayacak ya da katacak şekilde yüzeye basılıyor. Kalıp, bolca mürekkeplenmiş yüzeyden kaldırılırken, meydana gelen emiş gücü kâğıdın yüzeyinde rölyef benzeri bir etki bırakıyor. Baskılar parlak kâğıda yapılıyor ve sonuçlar değerli bir mücevherin ışıltısını taşıyor.”⁴

Bu retrospektif sergi, zengin teknik araştırmalar ve geçmişten kimi değerleri günümüze taşıma özlemine karşın Modernist anlayışıyla, yıllardır üreten usta bir sanatçının 45 yıllık birikimini yansıtıyor. Onun bu güne kadar hangi kaynaklardan beslendiğinin, hangi evrelerden geçtiğinin, nelerden heyecanlandığının, neler düşündüğünün ve tasarladığının topluca gözlemlenmesi söz konusu .

Bunca yıllık çabayı kendine dönüştürüp özümsemiş, özgün bir senteze ulaştırmış Süleyman Saim Tekcan'a uzun sağlıklı yıllar ve yeni sanat serüvenleri dileyerek bitiriyorum.

Semra Germaner
Mart 2006